

UMUMTA'LIM MAKTABLARI CHET TILI DARSLARIDA O'QISH (REDING SKILL)NI RIVOJLANTIRISH

Samarqand viloyati Kattaqo'rg'on tumani

20-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi

Xoliqulova Yulduz

Annotatsiya: *Chegaralar ochilishi va xalqaro aloqalarning kengayishi bilan xorijiy tillarni o'rgatish metodologiya fanining eng muhim va dolzarb muammolaridan biriga aylanib bormoqda.*

Kalit so'zlar: *Chet tillari ,ta'lim,tarbiya,o'qishni rivojlantirish, nutq faoliyati, izchillikva tizimlilik, lingvistik, kommunikativ, lingvomadaniy, sotsial-madaniy.*

Chet tilini o'rganish sohasidagi jamiyatning ijtimoiy tartibi hozirgi vaqtda boshqa millat va madaniyat vakillariga nisbatan bag'rikenglik, ya'ni barcha turdagi kompetentsiyalarga ega bo'lgan mutaxassislarni: lingvistik, kommunikativ, lingvomadaniy, sotsial-madaniy va madaniyatlararo. Madaniyatlar dialogiga kirish qobiliyati o'rganilayotgan til mamlakatining mentaliteti, milliy xususiyatlari, urf-odatlari va madaniyatini bilishni nazarda tutadi.

Maktabda yoki universitetda xorijiy tillarni o'rganishda talabalarni o'rgatishning asosiy maqsadi - nutq faoliyatini izchil va tizimli rivojlantirish, xususan: gapirish, yozish, o'qish va tinglash o'z ichiga oladi. Nutq faoliyati - bu til tizimi orqali ifodalangan va muloqot holatiga bog'liq bo'lgan xabarlarini uzatish va qabul qilishning faol, maqsadli jarayonidir.

"Ingliz tili" fanini o'qitishning asosiy maqsadi bir nechta tarkibiy qismlarni o'z ichiga olgan kommunikativ kompetentsiyani shakllantirishdir: - gapirish, tinglash, o'qish va yozishda muloqot qobiliyatlari; - ma'lumotni yaratish va tanib olish uchun ushbu til qurilish materialini bo'yicha til bilimlari va ko'nikmalari; - Ijtimoiy-madaniy asosni

ta'minlash uchun lingvistik va mintaqaviy bilimlar, ularsiz kommunikativ kompetensiyani shakllantirish mumkin emas. Talabalar ingliz tilini muloqot vositasi sifatida o'rganadilar va undan og'zaki va yozma shakllarda foydalana olishlari kerak. Ingliz tilining shaxslararo va xalqaro muloqot vositasiga aylanishi uchun muloqotning barcha shakllarini va barcha nutq funksiyalarini egallash juda muhimdir. Talabalar nutq faoliyatining to'rt turini o'zlashtirishlari kerak: o'qish, tinglash, yozish va gapirish, shuningdek, ular bilan bog'liq bo'lgan tilning uchta jihati - lug'at, fonetika va grammatikaning afzalliklari haqida unutmashligi kerak. Ingliz tilini o'rganishda o'qish, tinglash, yozish va gapirishning afzalliklarini batafsil ko'rib chiqamiz:

O'qish - yozma matnni idrok etish va tushunish bilan bog'liq bo'lgan nutq faoliyatining retseptiv turi. Chet el matnini o'qish va tushunish uchun u tanib olish jarayonini bir zumda amalga oshiradigan fonetik, leksik va grammatik informativ xususiyatlar to'plamiga ega bo'lishi taxmin qilinadi. O'qish jarayonida idrok va tushunish jarayonlari bir vaqtning o'zida va bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lsa-da, uning jarayonini ta'minlaydigan ko'nikmalar shartli ravishda ikki guruhga bo'linadi: o'qishning "texnik" tomoni bilan bog'liq (grafik belgilarni idrok etish va ularning ma'lum ma'nolar bilan bog'liqligi va idrok etilayotganning semantik qayta ishlanishini ta'minlash - turli darajadagi til birliklari o'rtasida semantik aloqalarni o'rnatish va shu bilan matn mazmuni, muallifning niyati va boshqalar. Dastlabki bosqichda o'qishga o'rgatishda o'quvchini to'g'ri o'qishga, ya'ni ovozli grafemalarga, fikrni ajratib olishga, ya'ni matn ma'lumotlarini tushunishga, baholashga, undan foydalanishga o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Bu ko'nikmalar bolaning qanchalik tez o'qishiga bog'liq. O'qish texnikasi orqali biz nafaqat tovush va harfning tez va aniq o'zaro bog'liqligini, balki tovush-harf aloqasining bola o'qiyotgan narsaning semantik ma'nosi bilan bog'liqligini ham tushunamiz. Aynan o'qish texnikasini o'zlashtirishning yuqori darajasi o'qish jarayonining o'zi natijasiga - tez va sifatli ma'lumot olish imkonini beradi. Chet tilida o'qishni o'rgatish jarayonini tashkil etishda pedagogik talablarni shakllantirish mumkin.

1. O'quv jarayonining amaliy yo'nalishi: nafaqat yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishga, balki o'qilayotgan narsaning mazmuni va ma'nosini tushunishga imkon

beradigan amaliy muammolarni hal qilishga qaratilgan aniq kommunikativ motivli vazifalar va savollarni shakllantirish; chet tilida o‘qish texnikasini o‘rgatish tizimida o‘qishning baland ovoqli bosqichini majburiy ajratish, artikulyatsiya va intonatsiya, fonetik jihatdan to‘g‘ri nutq va "ichki eshitish" ko‘nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi.

2. Ta’limga tabaqalashtirilgan yondashuv: o‘quvchilarning yosh psixologik xususiyatlarini, yangi bilimlarni etkazish va ko‘nikma va malakalarni shakllantirishda ularning bilish faoliyatining individual uslublarini hisobga olish; o‘quvchilarning individual qobiliyatlariga qarab, murakkablik darajasi bo‘yicha farqlanadigan analitik va sintetik mashqlardan, vazifalardan foydalanish; ovoz chiqarib o‘qishga va o‘zini o‘zi o‘rgatish bo‘yicha ishning adekvat usullarini tanlash. 3. Ta’limga kompleks va funksional yondashuv: og‘zaki kutish asosida o‘qishni o‘rganishni qurish, ya’ni. bolalar og‘zaki nutqda allaqachon o‘rgangan til materiallarini o‘z ichiga olgan matnlarni o‘qiydilar; alifbo bosqichida yangi harflarni, harf birikmalarini o‘zlashtirish, o‘qish qoidalarini og‘zaki nutqda yangi leksik birliklar va nutq namunalarini kiritish ketma-ketligiga muvofiq amalga oshiriladi.

4. Ona tilining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda: talabalarning ona tilida shakllangan yoki allaqachon shakllangan o‘qish ko‘nikmalarini ijobiy o‘tkazishdan foydalanish;

5. O‘rganishning qulayligi, amalga oshirilishi va xabardorligi. 6. Motivatsiyani shakllantirishga kompleks yondashuv: Darsda o‘yin vazifalarini bajarishga, kommunikativ xarakterdagi muammoli vaziyatlarda harakat qilishga ko‘proq e’tibor beriladi; yangi materialni tushunishni rag‘batlantiradigan turli xil vizualizatsiya turlaridan foydalanish, assotsiativ aloqalarni yaratish, o‘qish qoidalarini yaxshiroq o‘zlashtirishga yordam beradigan qo‘llab-quvvatlashlar, iboralarning intonatsiya naqshlari so‘zlarining grafik tasvirlari.

Matn mazmuniga kirib borish darajasiga ko‘ra va kommunikativ ehtiyojlarga qarab ko‘rish o‘qish, qidirish (ko‘rish va qidirish), kirish va o‘rganish mavjud. O‘qishni o‘qish

matn mazmunini to'g'ri va to'liq tushunish, olingan ma'lumotlarni qayta hikoya qilish, konspekt va boshqalarda takrorlash bilan ajralib turadi. O'qish o'quvchilarning kommunikativ va kognitiv faoliyatining eng muhim turlaridan biridir.

Ushbu faoliyat yozma qat'iy matndan ma'lumot olishga qaratilgan. O'qish turli funktsiyalarni bajaradi: u horijiy tillarini amaliy o'zlashtirish uchun xizmat qiladi, til va madaniyatni o'rganish vositasi, axborot va ta'lim faoliyati vositasi va o'z-o'zini tarbiyalash vositasidir.

Shunday qilib, gapirganda, talabalar ma'lumotni etkazish yoki tushuntirish, ma'qullash yoki qoralash, ishontirish, isbotlash imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Yozishda talabalarining o'zlarining va boshqalarning fikrlarini tezda tuzatish qobiliyati zarur; o'qilganidan yozish, materialni qayta ishlash; nutqning rejasini yoki tezislarini yozish. O'qishda o'quvchilarning gazeta va jurnal maqolalarini, o'rtacha murakkablikdagi badiiy asarni tez o'qish qobiliyati muhim ahamiyatga ega. Tinglash jonli muloqotda nutqni normal sur'atda tushunish qobiliyatini, shuningdek, televidenie / radio dasturlarining ma'nosini talab qilinadi.

REFERENCES

1. Botirova A.A., Solovova E.N. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Murakkab kurs: darslik. - 4-nashr. – M-T.: AST-Astrel, 2020.
2. Berman I. M. (2020) Reading as a subject of education and as a psycholinguistic process. - In the book: *Methods of teaching a foreign language at the university*.
3. Galskova N.D. Language portfolio as a tool for assessment and self-assessment of students in the field of learning foreign languages. – M.: MIR. 2019.
4. Mirolubov A.P. Michael West and his method of teaching reading and speaking// AST, 2020.
5. Passov E.I. Communicative method of teaching foreign communication. *Methods of listening and writing* - M.: Vys. school. – 2021.

6. Rasulova M.K. Chet tillarini o‘qitishning zamonaviy usullari: o‘qituvchilar uchun qo‘llanma. - 3-nash. - Nukus: ARKTI, 2017. 7. Weisburd M.L., Blokhina S.A. Learning